

مقاله پژوهشی

تدوین برنامه راهبردی پایش تدرستی و فعالیتبدنی دانشجویان کشور

رضا قراخانلو^۱، محمدحسین قربانی^۲، مهدی بیاتی^۳، امیر شمس^۴

۱. استاد فیزیولوژی ورزشی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران (نویسنده مسئول)
۲. استادیار مدیریت ورزشی، پژوهشگاه تربیتبدنی و علوم ورزشی، تهران، ایران
۳. استادیار فیزیولوژی ورزشی، پژوهشگاه تربیتبدنی و علوم ورزشی، تهران، ایران
۴. استادیار رفتار حرکتی، پژوهشگاه تربیتبدنی و علوم ورزشی، تهران، ایران

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۱/۲۵

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۱۱/۰۵

چکیده

هدف از پژوهش حاضر، تدوین برنامه راهبردی پایش تدرستی و فعالیتبدنی دانشجویان دانشگاه‌های دولتی ایران بوده است. این پژوهش، از نوع تحقیقات آمیخته (کیفی-كمی) بود و به شکل میدانی اجرا شده است. جامعه آماری پژوهش را از یک سو دانشگاه‌های دولتی که دارای مرکز تدرستی ورزشی بوده‌اند (۴۳ دانشگاه) و از سوی دیگر، تمامی خبرگان حوزه ورزش دانشجویی و پایش سلامت و تدرستی دانشجویان تشکیل داده است. جهت گردآوری کیفی از مصاحبه‌های نیمه-ساختاریافته با ۲۰ نفر از نخبگان بهره گرفته شد. در بخش کمی، نمونه شامل ۳۹ نفر از نخبگان و ناظران مرکز تدرستی و مشاوره ورزشی دانشگاه‌ها بود. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش کدگذاری باز و همچنین روش‌های تجزیه و تحلیل کمی از جمله آمار توصیفی (میانگین و انحراف معیار) بهره گرفته شد. بر طبق یافته‌ها، مأموریت نظام پایش تدرستی و فعالیتبدنی دانشجویان شامل «سیاستگذاری، برنامه-ریزی و اجرای پایش سلامت دانشجویان، ارائه مشاوره ورزشی و برنامه‌های تمرینی و اصلاحی در جهت توسعه تدرستی، سلامت جسمانی و ارتقاء کیفیت زندگی دانشجویان و توسعه دانش و حساسیت آنها نسبت به حفظ و ارتقاء تدرستی» و چشم‌انداز «دانشجوی ایرانی: تدرست و شاداب» در نظر گرفته شد. همچنین ارزش‌های محوری شامل «تدرستی، نشاط و شادابی، فعالیتبدنی، تناسب اندام، اشتغال و خودکفایی» نیز در نظر گرفته شد. علاوه بر این، تعداد ۲۰ نقطه ضعف، ۱۱ قوت، ۱۲ تهدید و ۱۵ فرست شناسایی گردید. همچنین شش هدف کلان تدوین و برای نیل به این اهداف، تعداد پنج راهبرد و ۲۱ برنامه عملیاتی طراحی شد. برنامه مستخرج از این پژوهش، می‌تواند به عنوان یک طرح کلی و چارچوب راهنمایی در راستای پایش و توسعه تدرستی و آمادگی جسمانی دانشجویان مورد اجرا قرار گیرد.

واژگان کلیدی:

برنامه راهبردی، دانشجو، تدرستی، فعالیتبدنی، پایش

1. Email: ghara_re@modares.ac.ir
2. Email: ghorbani.moho@gmail.com
3. Email: m.bayati@ssrc.ac.ir
4. Email: amirshams85@gmail.com

مقدمه

نیروی انسانی یکی از مهم‌ترین مؤلفه‌های توسعه پایدار در جوامع مختلف است و برخورداری از نیروی انسانی شایسته و بهره‌ور، نقشی اساسی در نیل به توسعه پایدار دارد (Tisdell, ۲۰۰۱). در این راستا، عامل تندرنستی و سلامت نیروی انسانی به عنوان یکی از اساسی‌ترین عناصر توسعه انسانی مورد توجه محققان قرار گرفته است و سلامتی و تندرنستی را به عنوان یکی از نیازهای ضروری بشر به حساب آورده‌اند. از بین گروه‌ها و طبقات مختلف نیروی انسانی، دانشجویان یکی از مهم‌ترین گروه‌ها هستند و از نقش مؤثری در آینده هر کشوری برخوردارند (احمدی و همکاران، ۲۰۱۶).

امروزه، تحقیقات نشان داده است بهترین راه حفظ سلامتی و برخورداری از زندگی سالم و طولانی، داشتن سبک زندگی سالم است. فعالیت‌بدنی از راه افزایش توده عضلانی، استقامت عضلانی و انعطاف‌پذیری، بهبود عملکرد قلبی تنفسی، کمک به رهایی از فشار روانی، افسردگی و اضطراب، کمک به کاهش وزن، و کاهش خطر بیماری‌های تهدیدکننده سلامتی مانند بیماری‌های قلبی عروقی، دیابت و برحی از انواع سرطان‌ها به ایجاد و حفظ سلامتی کمک می‌کند (قراخانلو و همکاران، ۲۰۱۲). کم‌تحرکی جسمانی یا نداشتن فعالیت‌بدنی منظم چهارمین عامل خطرزای مرگ‌ومیر جهانی است که ۶ درصد از مرگ و میر در سطح جهان را شامل می‌شود و تقریباً ۳/۲ میلیون مرگ در هر سال به این علت است. سطوح کم‌تحرکی جسمانی در بسیاری از کشورها و بیشتر در کشورهای پردرآمد در حال افزایش است، که پیامدهایی مخاطرآمیز عمدہ‌ای برای سلامت عمومی مردم در سراسر جهان دارد که عبارتند از شیوع بیماری‌های غیرواگیر مانند بیماری‌های قلبی عروقی، دیابت، سرطان و دیگر عوامل خطرزا از قبیل فشار خون بالا، افزایش قند خون و اضافه وزن و چاقی. برآورد شده است که بی‌تحرکی جسمانی در حدود ۲۱ تا ۲۵ درصد عامل سلطان پستان و روده بزرگ، ۲۷ درصد عامل دیابت و حدود ۳۰ درصد عامل بیماری ایسکمیک قلب است (سازمان بهداشت جهانی، ۲۰۰۹).

دانشجویان، بخش گسترده و اثرگذاری از جامعه و جمعیت ایران را به خود اختصاص داده‌اند. در این راستا، حدود ۳,۶۰۰,۰۰۰ دانشجو در دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی کشور مشغول به تحصیل هستند و از این تعداد ۲,۰۰۰,۰۰۰ نفر در دانشگاه‌ها و موسسات دولتی تحصیل می‌کنند (موسسه پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی، ۲۰۱۸). دانشگاه به عنوان یکی از اثرگذارترین نهادهای مؤثر در توسعه و پیشرفت، می‌باشد به عنوان یک اهرم برای بهبود تندرنستی دانشجویان به کار گرفته شود؛ چرا که دانشگاه نقش مهمی در نهادینه‌سازی تندرنستی و فعالیت‌بدنی دارد. در این راستا، تیکوم و شریدر^۱ (۲۰۱۰) بیان کرده‌اند، ۶۹ درصد از کسانی که تحصیلات خود را در بعد از سن ۲۱ سالگی در یکی از کشورهای عضو اتحادیه اروپا به پایان رسانده، همچنان افرادی

1. Tisdell, C. A

2. Tuyckom and Scheerder

ورزشی-فعال^۱ بوده‌اند. در حالی که تنها ۳۹ درصد از کسانی که تحصیلات خود را در سن قبل از ۱۵ سالگی به پایان رسانده، ورزشی-فعال بوده‌اند. مطالعات برویک و هلویک^۲ (۲۰۱۴)، لان، کلی و فیتزپاتریک^۳ (۲۰۱۳) و فریدبرگ^۴ (۲۰۱۰) نیز بر این موضوع صحه گذاشته است و آموزش عالی را فرصتی معتبر می‌دانند برای توسعه ورزش و فعالیت‌بدنی و نهادینه‌سازی آن در بین دانشجویان و افراد جامعه دانسته‌اند (هایکاک^۵، ۲۰۱۵). در همین راستا، داونوارد و راسکویت^۶ (۲۰۱۴) بیان نموده‌اند، آموزش عالی نه تنها موجب افزایش میزان و شدت مشارکت مردان در ورزش می‌شود، بلکه در کمک به توسعه علاقه‌مندی زنان به ورزش و در نتیجه افزایش نرخ مشارکت آنها در ورزش، نقش مهمی دارد.

مطالعه انجام شده توسط ورزش انگلستان (۲۰۱۴) نشان داده است دو سوم دانشجویان (۶۷) درصد، ۷۱ درصد مردان و ۶۱ درصد زنان) در طی چهار هفته منتهی به انجام بررسی، حداقل یک بار به مدت ۳۰ دقیقه به ورزش پرداخته‌اند. همچنین ۵۷ درصد از دانشجویان، حداقل یکبار در طول هفته ورزش نموده‌اند. موسا و همکاران^۷ (۲۰۱۶) طی تحقیقی بیان کرده‌اند اضافه وزن و چاقی به عنوان مسئله مهم دانشجویان و دانشآموزان در چین است.

همچنین مطالعات انجام شده در آمریکا نیز نشان داده است مسئله کم‌تحرکی همچنان در بین دانشجویان شایع است و بین یک تا دو سوم دانشجویان بكم‌تحرک هستند (بویل و لاروس^۸، ۲۰۰۸؛ مک آرتور و رایدک^۹، ۲۰۰۹) و علی‌رغم وجود اماکن و تسهیلات مناسب به دلیل عدم برنامه‌ریزی و انجام مداخلات هدفمند، همچنان فعالیت‌بدنی در بین دانشجویان پایین است (اسپارلینگ^{۱۰}، ۲۰۰۳). نکته دیگر در زمینه کم‌تحرکی دانشجویان؛ ضعف سواد جسمانی و سلامت در بین دانشجویان است (کیتینگ و همکاران^{۱۱}، ۲۰۰۹؛ استوارد و میچل^{۱۲}، ۲۰۰۳). ازاین رو، ضرورت نیاز به سیاست‌گذاری توسعه تندرستی و تدوین برنامه‌های پیشگیری و مداخله‌ای در

1. Sports-Active
2. Breivik and Hellevik
3. Lunn, P., Kelly, E., & Fitzpatrick
4. Fridberg
5. Haycock, D.
6. Downward and Rasciute
7. Musa et al
8. Boyle, J.R., & LaRose, N.R
9. McArthur, L.H., & Raedeke, T.D.
10. Sparling, P.B.
11. Keating, X.D., Chen, L., Lambdin, D., Harrison Jr., L., & Ramirez, T.
12. Stewart, S., & Mitchell, M

جامعه دانشجویان است و در این راستا، تدوین یک برنامه راهبردی در زمینه توسعه فعالیت‌بدنی و تندرستی دانشجویان امری مهم و اثربخش است.

برنامه‌ریزی راهبردی، برخورد نظامیافته با یک وظیفه بزرگ و یک مسئولیت روز افزون در قلمرو مدیریت است، به نحوی که موقوفیت مستدام سازمان را تضمین و از پیشامدهای ناگهانی پیشگیری می‌کند و سازمان را با بستر حرکت خود (محیط) ارتباط می‌دهد و آن را برای موضع‌گیری آماده می‌نماید (آبراهام^۱، ۲۰۱۲). علاوه بر این، برنامه‌ریزی راهبردی، را می‌توان تلاشی منظم و سازمان یافته در جهت اتخاذ تصمیم‌ها و مبادرت به اقدامات بنیادی تعریف کرد که به موجب آنها این که یک سازمان چیست، چه می‌کند، و چرا اموری را انجام می‌دهد مشخص خواهد شد. برنامه‌ریزی راهبردی در بهترین شکل خود، نیازمند جمع‌آوری اطلاعات بسیار وسیع، جست‌وجوی گرینه‌های مختلف، و تأکید بر مدل‌های آینده تصمیماتی که امروز اتخاذ می‌شوند، خواهد بود. برنامه‌ریزی راهبردی، ارتباطات را بهبود بخشیده، علاقه و ارزش‌های ناهمگرا را با یکدیگر همسو و منطبق می‌کند، و تصمیم‌گیری منظم و اجرای موقوفیت‌آمیز را ترویج و تشویق خواهد کرد (الوانی، ۲۰۱۶). سلامت دانشجویان همواره از دغدغه‌های مدیران و سیاست‌گذاران این حوزه بوده است. در داخل کشور یکی از اقداماتی که اخیراً در زمینه توسعه سلامت دانشجویان انجام گرفته، راهاندازی مراکز تندرستی و مشاوره ورزشی است. مراکز تندرستی و مشاوره ورزشی زیر نظر مدیریت تربیت‌بدنی و فوق برنامه دانشگاه‌ها و با بهره‌گیری از تخصص فارغ‌التحصیلان تربیت‌بدنی و علوم ورزشی اداره می‌شود. برخی از مهم‌ترین وظایف این مراکز عبارت است از: آگاه ساختن دانشجویان از وضعیت سلامت جسمانی و تندرستی خود بر اساس شاخص‌های فیزیولوژیک، ساختار اسکلتی و قامتی و نیز معیارهای آمادگی جسمانی، ارائه پیشنهادات لازم بر اساس نتایج به دست آمده و متناسب با شرایط هر فرد، ترغیب دانشجویان به انجام فعالیت‌بدنی برای تقویت قوای جسمانی و اصلاح ضعف‌های ناشی از فقر حرکتی است (اداره کل تربیت‌بدنی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، ۲۰۱۸).

در خارج از ایران در دانشگاه‌های مختلفی، برنامه‌های جامع و بلندمدتی جهت توسعه تندرستی، تناسب جسمانی و سلامت دانشجویان تدوین و به اجرا گذاشته شده است. در این راستا، دانشگاه لیدز ترینیتی^۲ (۲۰۱۴) راهبردهای ۲۰۱۹-۲۰۱۴ دانشگاه را برای ورزش تدوین نموده و در این برنامه بر ارائه برنامه‌های ورزشی متناسب با علاقه دانشجویان و گروه‌های مختلف تأکید شده است. دانشگاه گریفیت^۳ (۲۰۱۸) برنامه تندرستی و ایمنی دانشجویان را برای بازه زمانی ۲۰۲۳ تا ۲۰۱۸

1. Abraham, S.

2. Leeds Trinity

3. Griffith University

تدوین نموده است. دانشگاه بربیستول^۱ (۲۰۱۸) نیز، سیاست‌های تندرنستی و آمادگی جسمانی دانشجویان را طراحی کرده است.

در زمینه تدوین برنامه راهبردی در ورزش کشور تحقیقات قابل توجهی انجام گرفته است: گودرزی و هنری (۲۰۰۷) تدوین برنامه راهبردی فدراسیون کشتی، غفرانی (۲۰۰۸) تدوین برنامه راهبردی ورزش استان سیستان و بلوچستان، خسروی‌زاده (۲۰۰۸) طراحی برنامه راهبردی کمیته ملی المپیک، همتی نژاد (۲۰۰۸) برنامه‌ریزی راهبردی فدراسیون قایقرانی و اسکی روی آب، حسینی، حمیدی و تجاری (۲۰۱۲) تدوین برنامه راهبردی ورزش دانشجویی دانشگاه آزاد اسلامی، جوادی پور و سمیع نیا (۲۰۱۳) ورزش همگانی در ایران و تدوین چشم‌انداز، راهبرد و برنامه‌های آینده، گودرزی، فراهانی و گودرزی (۲۰۱۳) طراحی و تدوین راهبرد توسعه ورزش دانشجویی اداره کل تربیت‌بدنی پیام نور، هاشمی سیاوشانی (۲۰۲۰) تدوین برنامه راهبردی منابع انسانی در وزارت ورزش و جوانان و رمضانی، اندام و آقایی (۲۰۱۴) تدوین برنامه راهبردی اداره تربیت‌بدنی دانشگاه شاهروд. مرور این تحقیقات نشان می‌دهد با وجود انجام تحقیقات قابل توجه در این زمینه، اما در حوزه پایش فعالیت‌بدنی و تندرنستی دانشجویان، برنامه جامع و مدونی وجود ندارد. در نتیجه برنامه‌ریزی و تدوین این برنامه می‌تواند نقش مؤثری در جهت‌دهی و توسعه تندرنستی و سلامت دانشجویان داشته باشد. توسعه سلامت در دانشجویان در گام نخست متضمن یکپارچه‌سازی اقدامات و برنامه‌ها و بسیج تمامی منابع (انسانی، مادی، مالی، فناوری) است. این مهم در گرو برخورداری از برنامه راهبردی است. در نتیجه مهم‌ترین مسئله و چالش مورد بررسی در پژوهش حاضر، تدوین برنامه راهبردی پایش تندرنستی و فعالیت‌بدنی دانشجویان دانشگاه‌های دولتی ایران است.

روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش، از نوع تحقیقات آمیخته (کیفی-کمی) است و به شکل میدانی اجرا شده است. طی آن داده‌های پژوهش، از طریق بررسی اسناد بالادستی، انجام مصاحبه نیمه‌ساختاریافته با خبرگان و صاحب‌نظران آگاه به موضوع پژوهش و توزیع پرسش‌نامه محقق ساخته مورد سنجش قرار گرفته است. جامعه آماری پژوهش را دانشگاه‌های دولتی دارای مراکز تندرنستی و مشاوره ورزشی (۴۳ دانشگاه) و تمامی خبرگان حوزه ورزش دانشجویی و پایش سلامت و تندرنستی دانشجویان تشکیل داد. جهت گردآوری داده‌ها در بخش کیفی از مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته با ۲۰ نفر از نخبگان شامل مدیران تربیت‌بدنی دانشگاه‌ها (۷ نفر)، مدیران کل فعلی و سابق (۲ نفر)،

کارشناسان ارشد اداره کل تربیتبدنی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری (۲ نفر)، مسئولین پایش دانشگاهها (۴ نفر) و اساتید دانشگاهی مطلع و دارای تجربه در این موضوع (۵ نفر)، بهره گرفته شد. روش نمونه‌گیری بخش کیفی به صورت هدفمند بود و نمونه‌گیری تا نیل به اشباع نظری ادامه پیدا کرد. همچنین در بخش کمی تعداد جامعه برابر با نمونه در نظر گرفته شد. نمونه به صورت هدفمند، علاوه بر نخبگان، شامل ناظران مراکز نیز بود (۶۳ نفر). در مجموع ۳۹ نفر پرسش‌نامه را تکمیل نمودند. علاوه بر این، جهت بررسی و تجمعی دیدگاه‌های حاصل از انجام مصاحبه و اجتماع و نهایی‌سازی بیانیه چشم‌انداز، مأموریت، ارزش‌های محوری، اهداف، راهبردها و برنامه‌های عملیاتی، اقدام به تشکیل کمیته راهبردی متشكل از شش نفر از صاحب‌نظران دارای تجربه و تخصص در حوزه تندرنستی و مشاوره ورزشی دانشجویان گردید. در مراحل مختلف از نظرات این کمیته بهره گرفته شد. جهت انجام بخش کیفی و شناسایی نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدیدها، داده‌های بدست آمده از مصاحبه‌های نیمه ساختار یافته، از طریق روش کدگذاری مورد تجزیه و تحلیل و شناسایی قرار گرفت. لذا از طریق کدگذاری باز به پیاده‌سازی و کدگذاری دیدگاه‌ها، طبقه‌بندی دیدگاه‌ها و در نهایت شکل‌گیری هر یک از نقاط (قوت، ضعف، فرصت و تهدید) پرداخته شد. در بخش کمی نیز، کدهای مستخرج از بخش کیفی در قالب پرسش‌هایی تدوین گردید و از طریق آن به ارزیابی فرصت، تهدید، قوت و ضعف‌ها پرداخته شد. علاوه بر این، جهت بررسی وضع موجود مراکز تندرنستی و مشاوره ورزشی دانشجویان، پرسش نامه‌ای در راستای توصیف وضع موجود ساختار، نیروی انسانی، تجهیزات و شیوه‌های تأمین مالی مراکز تهیه و توزیع گردید. همچنین برای تدوین برنامه‌های راهبردی با طراحی و به کارگیری ماتریس «SWOT» (تهدیدها، فرصت‌ها، قوت‌ها و ضعف‌ها) کلیه گزینه‌های راهبردها بدست آمد و به کمک ماتریس «داخلی و خارجی (IE)» موقعیت راهبردی نظام پایش سلامت تعیین و با توجه به آن، راهبردها و برنامه‌های عملیاتی تدوین شد. جهت تجزیه و تحلیل داده‌های تحقیق، از روش‌های تجزیه و تحلیل داده‌های کیفی (کدگذاری باز) و در راستای استخراج نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها از روش‌های تجزیه و تحلیل کمی همانند آمار توصیفی (میانگین و انحراف معیار) بهره گرفته شد.

نتایج

تدوین بیانیه مأموریت، چشم‌انداز، ارزش‌های محوری و اهداف پایش تندرنستی و فعالیت‌بدنی دانشجویان دانشگاه‌های دولتی ایران

جهت تدوین بیانیه مأموریت، چشم‌انداز و ارزش‌های محوری از مطالعه و تحلیل و استخراج عناصر کلیدی هر یک از این ارکان، از اسناد بالادستی و انجام مصاحبه و نظرسنجی از خبرگان استفاده شد. همچنین نظرات کمیته راهبردی به عنوان مرحله نهایی و تأییدکننده بیانیه‌ها در نظر گرفته شد. در راستای تدوین مأموریت تعداد شش رکن کلیدی (پایش سلامت دانشجویان، انجام مشاوره

ورزشی، ارائه برنامه‌های تمرینی و اصلاحی، برنامه‌ریزی برای ارتقا سلامت جسم دانشجویان، توجه و -ایجاد پایگاه‌های تندرستی و ورزشی، توسعه تربیتبدنی و ورزش همگانی) از بررسی اسناد بالادستی، و نیز شش رکن (ارزیابی سلامت جسمانی، توسعه سلامت جسمانی و تندرستی بهبود کیفیت زندگی، اصلاح ناهمجاري و مشکلات جسمانی دانشجویان، بهبود سواد جسمانی و ورزشی، توسعه نشاط و شادابی) از مصاحبه با خبرگان استخراج گردید. با توجه به این موارد و نظرات کمیته راهبردی، بیانیه مأموریت پایش تندرستی و فعالیتبدنی دانشجویان در افق ۱۴۰۴ تدوین گردید (جدول ۱).

جهت تدوین چشم‌انداز پایش تندرستی و فعالیتبدنی دانشجویان از مطالعه و تحلیل و استخراج عناصر کلیدی چشم‌انداز از اسناد بالادستی تعداد پنج عنصر کلیدی (دانشجوی بانشاط، دانشجوی تندرست، برخوردار از منابع انسانی برتر و دانشمحور، برخوردار از سلامت، برخوردار از بالاترین سطح سلامت) و از انجام مصاحبه و نظرسنجی از خبرگان نیز تعداد ۵ عنصر کلیدی (بانشاط و تندرست ترین دانشجویان در خاورمیانه، دانشجوی ایرانی: دانشجوی ورزشکار، همه دانشجویان دارای یک شناسنامه و برنامه توسعه جسمانی، رتبه برتر تندرستی و سلامت در بین دانشجویان آسیا، هر دانشجو: مشارکت کننده در حداقل یک رشته ورزشی) استخراج شد. پس از نهایی کردن موارد ارکان کلیدی چشم‌انداز، متن اولیه تهیه و به کمیته راهبردی ارائه گردید. پس از اعمال نظرات اعضای کمیته، متن نهایی چشم‌انداز مشخص گردید.

در راستای تدوین ارزش‌های محوری پایش تندرستی و فعالیتبدنی دانشجویان، تعداد چهار عنصر (سلامت، نشاط، کارآفرینی و بهبود کیفیت زندگی) از بررسی اسناد بالادستی و چهار عنصر (تندرستی و سلامت جسمانی، سواد جسمانی، ورزش و فعالیتبدنی، دقت در سنجش و تعامل و تکریم دانشجویان) از مصاحبه با خبرگان استخراج گردید و پس از طرح در کمیته راهبردی نهایی گردید. همچنین جهت بررسی اهداف کلان، ضمن بررسی اسناد بالادستی، و مصاحبه با خبرگان اهداف اولیه جمع‌بندی شد و در جلسه کمیته راهبردی مورد بحث و بررسی قرار گرفت. در نهایت تعداد شش هدف به عنوان اهداف کلان پایش تندرستی و فعالیتبدنی دانشجویان مورد تأیید و اجماع قرار گرفت (جدول ۱).

**جدول ۱- بیانیه مأموریت، چشم‌انداز، ارزش‌های محوری و اهداف پایش تندرنستی و فعالیت‌بدنی
دانشجویان دانشگاه‌های دولتی ایران**

مأموریت	سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی و اجرای پایش سلامت دانشجویان، ارائه مشاوره ورزشی و برنامه‌های تمرینی و اصلاحی و همچنین توسعه دانش، سواد جسمانی و افزایش حساسیت آنها نسبت به برخورداری از زندگی پرتحرک در جهت حفظ و توسعه تندرنستی، سلامت جسمانی و ارتقاء کیفیت زندگی دانشجویان دانشگاه‌های دولتی ایران	
چشم‌انداز	دانشجوی ایرانی: تندرنستی و شاداب	
ارزش‌های محوری	تندرنستی- نشاط و شادابی- فعالیت‌بدنی و تناسب جسمانی- سواد جسمانی- اشتغال و خودکفایی	
اهداف	<ul style="list-style-type: none"> ▪ حفظ و ارتقاء سطح تندرنستی و بهبود سطح کیفیت زندگی دانشجویان ▪ بررسی و ارزیابی شاخص‌های واپسیه به تندرنستی و تعیین سطح توانایی حرکتی و آمادگی جسمانی دانشجویان ▪ ارائه خدمات نوبن مشاوره مرتبط با تندرنستی و آمادگی جسمانی ▪ افزایش بهره‌وری و شور و نشاط در بین دانشجویان ▪ ارتقاء سطح سواد جسمانی و حرکتی دانشجویان و نهادینه‌سازی فرهنگ ورزش و زندگی پرتحرک ▪ برخورداری تمامی دانشجویان از کارنامه جامع تندرنستی 	

**شناسایی قوت، ضعف، فرصت و تهدیدات و تعیین موقعیت راهبردی پایش تندرنستی
و فعالیت‌بدنی دانشجویان دانشگاه‌های دولتی ایران**

جهت مطالعه وضع موجود پایش تندرنستی و فعالیت‌بدنی دانشجویان، پرسشنامه‌ای تهیه و در بین دانشگاه‌هایی که مراکز تندرنستی آنها فعال بوده است توزیع شد. سپس توسط ناظران مراکز مشاوره و تندرنستی دانشگاه‌ها مورد ارزیابی قرار گرفت و تکمیل شد. در نهایت ۱۹ پرسشنامه در مراکز دانشگاه‌های اصفهان، تبریز، شهید چمران اهواز، رازی کرمانشاه، مازندران، فردوسی مشهد، تهران، ایلام، بجنورد، تربیت مدرس، زابل، زنجان، سیستان و بلوچستان، شهید باهنر کرمان، شهید مدنی آذربایجان، شیراز، علامه طباطبائی، کردستان و حکیم سبزواری تکمیل شد و مورد بررسی قرار گرفت.

علاوه بر پرسشنامه‌های تکمیل شده توسط ناظران که در بالا شرح داده شد، مصاحبه‌های نیمه- ساختار یافته‌ای نیز با ۲۰ نفر از نخبگان انجام گرفت. در نهایت با تجمعی نتایج حاصل از مرحله قبل، ۱۱ نقطه قوت و ۲۰ نقطه ضعف برای پایش تندرنستی و فعالیت‌بدنی دانشجویان مورد شناسایی قرار گرفته است (جدول ۲). در مرحله بعد، ماتریس ارزیابی عوامل درونی تشکیل و ضریب اهمیت، شدت عامل و نمره نهایی هر یک از نقاط قوت و ضعف تعیین گردید. همان‌گونه که در جدول ۲، نشان داده شده است، مجموع نمرات عوامل درونی برابر با ۲/۷۲ است و حاکی از آن است که پایش تندرنستی و فعالیت‌بدنی دانشجویان در دانشگاه‌ها از لحاظ عوامل درونی دارای

قراخانلو: تدوین برنامه راهبردی پایش تندرستی و فعالیتبدنی...

۲۵

موقعیت قوت است. البته از آن جایی که دامنه قوت از ۴/۵ تا ۴ است، این نمره بیانگر قوت نچندان زیاد و محسوس است. اما در مجموع می‌توان گفت قوتهای درونی بر ضعفهای درونی غلبه دارند.

جدول ۲- ماتریس ارزیابی عوامل درونی (IFE) پایش تندرستی و فعالیتبدنی دانشجویان دانشگاههای دولتی ایران

ردیفه ردیفه وزن × وزن ×	نمود شدت عامل	ضریب اهمیت (وزن)	عوامل	کد	عوامل دروندی
۰.۲۲۸	۳.۸۳	۰.۰۵۹	برخورداری از سامانه و نرمافزار به روز برای ثبت دادهها و اطلاعات مرتبه با تدرستی دانشجویان در دانشگاههای دولتی	S1	
۰.۱۸۶	۳.۴۶	۰.۰۵۴	وجود و ابلاغ دستورالعمل مدون برای اجرای ارزیابی تندرستی	S2	
۰.۱۹۸	۳.۵۷	۰.۰۵۵	برخورداری اغلب دانشگاههای حداقل دستگاهها و لوازم مورد نیاز جهت ارزیابی تندرستی	S3	
۰.۲۱۹	۳.۷۶	۰.۰۵۸	اختصاص فضایی مستقل برای ارزیابی تندرستی در اغلب دانشگاهها	S4	
۰.۱۶۲	۳.۲۳	۰.۰۵۰	استفاده از داوطلبان و امکان کاهش هزینههای نیروی انسانی در اموری که کمتر نیاز به تخصص دارد و مهارت‌ها و دانش مربوطه سریع‌تر قابل انتقال است.	S5	
۰.۲۰۲	۳.۶۱	۰.۰۵۶	فرآهم آوردن دادههای مختلف مرتبه با تندرستی و امکان بهره‌گیری آن توسط دانشگاه در برنامه‌ریزی‌های آتی	S6	قوتهای (۴ یا ۳)
۰.۲۱۵	۳.۷۲	۰.۰۵۸	ارزیابی دانشجویان در قالب یک بسته جامع و ارائه کارنامه تندرستی و همچنین برنامه‌های اصلاحی و تعریفی به دانشجویان.	S7	
۰.۲۰۸	۳.۶۶	۰.۰۵۷	یکسان بودن کلیه ابزار و وسایل در تمامی دانشگاهها به منظور تعمیم دادهها و اطلاعات	S8	
۰.۱۹۸	۳.۵۷	۰.۰۵۵	برخورداری از توانمندی و پتانسیل‌های بالا در ارتقاء سلامت و تندرستی و به تبع آن بهرهوری و ایجاد شور و نشاط در دانشجویان	S9	
۰.۲۲۲	۳.۷۸	۰.۰۵۹	وجود پتانسیل‌ها و امکانات لازم برای بهبود مهارت‌ها و قابلیت‌های دانشجویان تربیت‌بدنی	S10	
۰.۲۰۶	۳.۶۴	۰.۰۵۷	برخورداری از امکانات و دانش لازم جهت استعدادیابی و کشف و هدایت ظرفیت‌های بالقوه دانشجویان	S11	
۰.۰۱۹	۱.۱۲	۰.۰۱۷	ضعف و نقصان در ارائه مشوق‌های لازم جهت تشویق و تحریک دانشجویان جهت مشارکت در برنامه‌های ارزیابی تندرستی	w1	ضعف- ها
۰.۰۲۲	۱.۱۸	۰.۰۱۸	به کارگیری نیروهای داوطلب در امور تخصصی و نیازمند تجربه و بروز برخی نواقص و اشتباهات در اندازه‌گیری‌ها و همچنین فلغ‌التحصیلی یا ترک کار و نیاز به سرمایه‌گذاری، آموزش و تأمین مجدد بیرو.	w2	(۱ یا ۲)

ادامه جدول ۲- ماتریس ارزیابی عوامل درونی (IFE) پایش تندرنستی و فعالیت‌بدنی دانشجویان
دانشگاه‌های دولتی ایران

عنوان	کد	عوامل درونی		
ردیف	عنوان	ضریب اهمیت (وزن)	ضریب اهمیت (وزن)	ردیف
۰..۰۲۳	w3	نیود آین نامه حق التعلیم اختصاصی برای ناظرین، مشاورین، و کارکنان همکار در ارزیابی تندرنستی	۱,۲۱	۰,۰۱۹
۰..۰۱۶	w4	عدم اختصاص منابع مالی و ردیف بودجه‌ای مشخص و پایدار	۱	۰,۰۱۶
۰..۰۲۳	w5	عدم ترویج و اطلاع رسانی جامع و به موقع نتایج ارزیابی‌های انجام شده و اثرات آن بر بهبود تندرنستی دانشجویان	۱,۲۲	۰,۰۱۹
۰..۰۳۶	w6	ضعف در مهارت و تخصص نیروی انسانی درگیر در ارزیابی تندرنستی	۱,۵۳	۰,۰۲۴
۰..۰۱۸	w7	عدم برخورداری مراکز از اساس‌نامه رسمی و مستقل	۱,۰۸	۰,۰۱۷
۰..۰۲۵	w8	عدم ارائه استاندارد و الگوی مشخصی جهت معماری و چیدمان داخلی و فیزیکی مراکز تندرنستی	۱,۲۷	۰,۰۲۰
۰..۰۲۱	w9	اتحام ارزیابی تندرنستی در فوacial و دوره‌های زمانی خاص و عدم فعالیت مستمر آن در برخی دانشگاه‌ها	۱,۱۷	۰,۰۱۸
۰..۰۳۴	w10	ارزیابی تندرنستی با تکیه بر دانشجویان درس تربیت‌بدنی و ورزش و فرآگیر نبودن آن در بین تمامی دانشجویان و سطوح تحصیلی.	۱,۴۸	۰,۰۲۳
۰..۰۲۰	w11	نیود برنامه و سیاست مشخصی برای درآمدزایی و تأمین مالی مراکز از خارج از دانشگاه	۱,۱۴	۰,۰۱۸
۰..۰۱۶	w12	ابهام در سازوکار و شاخص‌های بررسی نظارت بر عملکرد مراکز	۱	۰,۰۱۶
۰..۰۲۷	w13	عدم ارائه برنامه و دستورالعملی مشخص برای خدمات، اقدامات و پیگیری‌های پس از پایش	۱,۲۳	۰,۰۲۰
۰..۰۲۹	w14	عدم قرارگیری رسمی مراکز در ساختار سازمانی ادارات تربیت‌بدنی دانشگاه‌ها	۱,۳۷	۰,۰۲۱
۰..۰۲۲	w15	ضعف در برنامه‌ریزی و اجرای تبلیغات و برنامه‌های ترویجی در برای آگاهی و نهادینه‌سازی ارزیابی تندرنستی دانشجویان	۱,۱۸	۰,۰۱۸
۰..۰۱۸	w16	عدم بهرمندی از نیروی انسانی به تعداد کافی به ویژه در دانشگاه‌های کم برخوردار	۱,۰۸	۰,۰۱۷
۰..۰۲۱	w17	عدم برگزاری دوره‌های آموزشی مستمر و مبتنی بر مأموریت و وظایف برای مراکز	۱,۱۷	۰,۰۱۸
۰..۰۳۳	w18	ایجاد خستگی و بی حوصلگی به دلیل طولانی بودن مدت زمان اجرای تمامی آزمون‌ها برای دانشجویان	۱,۴۵	۰,۰۲۳
۰..۰۳۰	w19	عدم هماهنگی و انسجام بین مراکز تندرنستی، مشاوره و پزشکی در دانشگاه‌ها	۱,۳۸	۰,۰۲۱
۰..۰۲۳	w20	به روز نبودن دستگاه‌ها و تجهیزات مراکز	۱,۲۳	۰,۰۱۹
۲,۷۲		مجموع ضرایب اهمیت عوامل درونی	۶۴,۴۱	$\sum=1$

قراخانلو: تدوین برنامه راهبردی پایش تندرستی و فعالیتبدنی...

۲۷

نتایج حاصل از شناسایی فرصت‌ها و تهدیدها پایش تندرستی و فعالیتبدنی دانشجویان در جدول ۳ نمایش داده شده است. همان‌گونه که در این جدول قابل مشاهده است، ۱۵ فرصت و ۱۲ تهدید شناسایی و در قالب ماتریس ارزیابی عوامل بیرونی (EFE) نمره‌گذاری شد. بر اساس یافته‌های مندرج در این جدول، مجموع نمرات عوامل بیرونی با ۳/۲۰ است و حاکی از آن است که پایش تندرستی و فعالیتبدنی دانشجویان از لحاظ عوامل بیرونی در موقعیت فرصت قرار دارد. از آنجایی که نمره عوامل بیرونی از ۱ تا ۴ دامنه دارد و نمره میانگین ۲/۵ است؛ در نتیجه میزان نمره عوامل تهدید و فرصت بیانگر، قرارگیری در موقعیت فرصت است و میزان فرصت‌ها از تهدیدها بیشتر بود و می‌توان روی آنها سرمایه‌گذاری نمود.

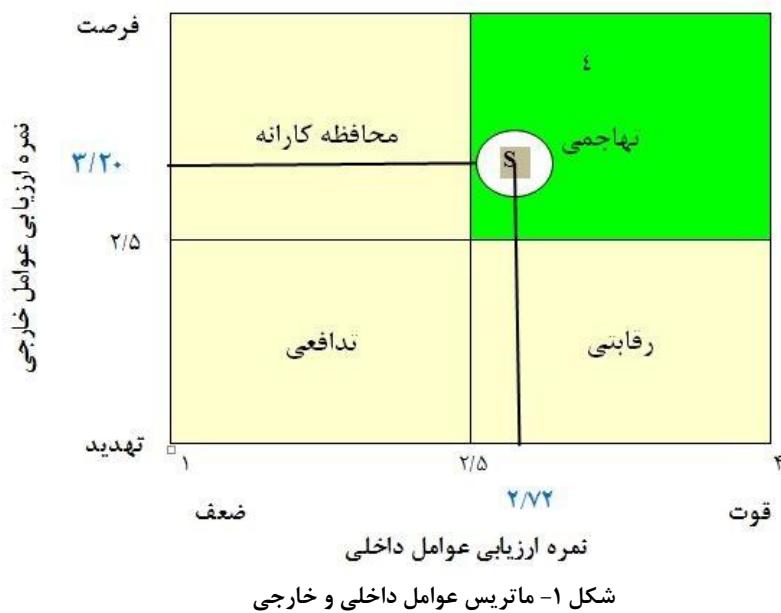
جدول ۳- ماتریس ارزیابی عوامل بیرونی (EFE) پایش تندرستی و فعالیتبدنی دانشجویان دانشگاه‌های دولتی ایران

ردیف	عنوان	عوامل	کد	عوامل بیرونی
ردیف	عنوان	عوامل	کد	فرصت (۴ یا ۳)
۰,۲۱۲	وجود برخی دستگاه‌ها و تجهیزات به روز مرتبط با فعالیت‌های مرکز تندرستی در بازار	۰,۰۵۵	O1	
۰,۱۹۸	رشد تکنولوژی و نرم‌افزارهای مرتبط با تندرستی ورزشی	۰,۰۵۳	O2	
۰,۲۰۲	وجود مرکز مشابه در خارج از کشور	۰,۰۵۴	O3	
۰,۲۰۹	گرایش جامعه و دانشجویان به برخورداری از تناسب اندام	۰,۰۵۴	O4	
۰,۲۱۲	وجود مرکز پژوهشی و مطالعاتی در زمینه ارزیابی تندرستی و روش‌ها و دستگاه‌های نوین آن	۰,۰۵۵	O5	
۰,۲۰۰	امکان بهره‌گیری از پتانسیل‌های انسانی و ابزاری موجود در دانشکده‌های تربیت بدنسport	۰,۰۵۳	O6	
۰,۱۹۸	خلاصه اطلاعات مرتبط با تندرستی دانشجویان در نهادهای برنامه‌ریزی و سیاستگذار کشور از جمله سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی، مجلس شورای اسلامی و ...	۰,۰۵۳	O7	
۰,۱۸۷	شیوع ناهنجاری‌های جسمی و اضافه وزن در بین دانشجویان و نقش مرکز تندرستی در اصلاح این وضعیت	۰,۰۵۲	O8	
۰,۱۷۸	سطح پایین دانش، نگرش و سواد دانشجویان نسبت به سلامت جسمانی و نقش مرکز تندرستی در ارتقاء سواد جسمانی آنها	۰,۰۵۰	O9	
۰,۱۵۸	امکان به کارگیری تعدادی از دانشجویان تربیت‌بدنی در مرکز تدرستی	۰,۰۴۷	O10	
۰,۱۶۷	امکان توسعه مهارت‌ها و قابلیت‌های دانشجویان تربیت با کارورزی در مرکز تندرستی	۰,۰۴۹	O11	
۰,۲۲۸	تكلیف قانونی برنامه پنجم و ششم برای بهبود کیفیت زندگی و شور و نشاط در بین جامعه	۰,۰۵۷	O12	

**ادامه جدول ۳ - ماتریس ارزیابی عوامل بیرونی (EFE) پایش تندرنستی و فعالیتبدنی دانشجویان
دانشگاه‌های دولتی ایران**

ردیف	عنوان	کد	عوامل بیرونی
ردیف	عنوان	کد	عوامل بیرونی
۰,۲۱۵	توجه ویژه مسئولین بلندپایه و مسئولین سازمان امور دانشجویان به سلامت، تندرنستی، شور و نشاط و ضرورت آن در دانشگاهها	O13	
۰,۱۹۱	برخورداری از کمیته علمی و کمیته راهبردی برای مدیریت و هدایت ارزیابی تندرنستی دانشجویان در دانشگاهها	O14	
۰,۱۹۴	وجود واحد تربیتبدنی و ورزش و امکان ارزیابی و حضور دانشجویان در مرکز تندرنستی و توسعه تندرنستی و همچنین داشتن آنها در این زمینه	O15	
۰,۰۲۲	عدم پکارچگی نرمافزاری و سختافزاری سایر دانشگاهها و در نتیجه عدم امکان پیگیری وضعیت تندرنستی دانشجو در زمان انتقال و یا ورود به دیگر مقاطع از دانشگاه‌های آزاد، پیام نور و علمی کاربردی با بلعکس	T1	
۰,۰۱۹	وجود و رشد مرکز تندرنستی رقیب در برخی شهرها	T2	
۰,۰۲۲	عدم استقبال جامعه و خانواده‌های دانشجویان از مرکز تندرنستی به سبب مشکلات اقتصادی و عدم نهادنی‌سازی سلامت جسمانی	T3	
۰,۰۱۶	عدم رغبت و بی‌انگیزگی دانشجویان نسبت به شرکت در طرح‌های ارزیابی و پایش تندرنستی	T4	
۰,۰۲۲	ارتباط ضعیف برخی از ادارات تربیتبدنی با دانشکده‌های تربیت بدنی	T5	
۰,۰۲۴	عدم حمایت و وجود نگرش مشترک نسبت به ارزیابی تندرنستی در کادر مدیریتی دانشگاهها	T6	تهدید (۱ یا ۲)
۰,۰۲۰	در اولویت بودن مسابقات ورزشی قهرمانی و کم‌توجهی به سلامت جسمانی و روانی دانشجویان	T7	
۰,۰۱۸	فراهمن نبودن شرایط برای جذب و بهره‌گیری از نیروهای متخصص در مرکز تندرنستی	T8	
۰,۰۲۵	گرایش دانشجویان به تقریحات ناسالم و استفاده از مواد مخدر و کاهش توجه به سلامت جسمانی	T9	
۰,۰۲۰	افزایش تورم و در نتیجه افزایش هزینه‌های مربوط به تجهیز و مدیریت مرکز	T10	
۰,۰۲۶	تحریم‌ها و محدودیت در واردات برخی از دستگاهها	T11	
۰,۰۲۱	وجود مرکزی مانند مرکز مشاوره، طب دانشجویان، امور فرهنگی و... در بدنۀ دانشگاهها و جذب حجم عمدۀ منابع	T12	
۳,۲۰۲	مجموع ضرایب اهمیت عوامل بیرونی		
۷۰,۲۸	$\sum = 1$		

نتایج ماتریس داخلی و خارجی که در شکل ۱ نمایش داده است، حاکی از آن است که پایش تندرنستی و فعالیتبدنی دانشجویان از لحاظ موقعیت راهبردی در موقعیت SO قرار دارد. به عبارت دیگر می‌توان گفت به دلیل چیرگی قوت‌ها بر ضعف‌ها با استفاده از برخی فرصت‌های بیرونی بهتر است استراتژی تهاجمی را اتخاذ شود تا وضعیت پایش تندرنستی و فعالیتبدنی دانشجویان توسعه یابد.

بر اساس تحلیل SWOT، در مجموع پنج استراتژی شامل سه استراتژی SO، دو استراتژی WO برای پایش تندرسنی و فعالیت‌بدنی دانشجویان تدوین شد. لازم به ذکر است از آن جایی که موقعیت راهبردی مراکز تندرسنی در جایگاه SO قرار دارد در نتیجه اغلب استراتژی‌ها و تمرکز اصلی و گستردگی راهبردها در این بخش متمرکز است. دو استراتژی مربوط به بخش WO به نوعی برای تثبیت و تقویت بنیادی مراکز تندرسنی طراحی شده است و حمایت‌کننده نیل به راهبردهای کلان و اصلی است که در موقعیت SO در نظر گرفته شده است.

جدول ۴- ماتریس تحلیل SWOT پایش تندرستی و فعالیت بدنه دانشجویان دانشگاه‌های دولتی ایران

پژوهش در ورزش تربیتی، دوره ۸، شماره ۱۹، تابستان ۱۳۹۹

همان‌گونه که در شکل زیر، نمایش داده شده است، تعداد پنج راهبرد و ۲۱ برنامه عملیاتی برای پایش تندرستی و فعالیت‌بدنی دانشجویان دانشگاه‌های دولتی به همراه زمان اجرا و همچنین سازمان‌های متولی، در نظر گرفته شد.

شکل ۲- راهبردها و برنامه عملیاتی پایش تندرستی و فعالیت‌بدنی دانشجویان دانشگاه‌های دولتی ایران و زمان اجرا و متولی آن

بحث و نتیجه‌گیری

در پژوهش حاضر به تدوین نظام جامع پایش تندرنستی و فعالیتبدنی دانشجویان دانشگاه‌های دولتی ایران پرداخته شد. در این راستا، پس از بررسی استناد بالادستی، انجام مصاحبه با خبرگان و بحث و بررسی در شورای راهبردی، چشم‌انداز نظام جامع پایش فعالیتبدنی، آمادگی جسمانی و حرکتی دانشجویان به صورت «دانشجویان ایرانی: تندرنست و شاداب» تدوین شد. به عبارتی دیگر، آرمان نظام پایش، نیل به نقطه‌ای است که دانشجویانی در آن تندرنست و شاد هستند. این دانشجویان از سلامت جسمی، تناسب اندام و آمادگی بدny مطلوبی بهره‌مند هستند و به واسطه آن و به دلیل شرکت در ورزش و فعالیتبدنی مستمر، شادابی و نشاط را نیز توانان به همراه خواهند داشت و سطح کیفیت زندگی آنها مطلوب خواهد بود. این دانشجویان انجام ورزش و ارزیابی مستمر تندرنستی خود و توسعه سواد جسمانی را جایگزین سبک زندگی ساکن، و کم-تحرک و توان با بطالت و حتی تفریحات ناسالم می‌نمایند.

فلسفه وجودی پایش فعالیتبدنی، آمادگی جسمانی و حرکتی دانشجویان در دانشگاه‌های دولتی و شکل‌گیری مراکز تندرنستی و مشاوره ورزشی «سیاستگذاری، برنامهریزی و اجرای پایش سلامت دانشجویان، ارائه مشاوره ورزشی و برنامه‌های تمرینی و اصلاحی در جهت توسعه تندرنستی، سلامت جسمانی و ارتقاء کیفیت زندگی دانشجویان و توسعه دانش، سواد جسمانی و حساسیت آنها نسبت به حفظ و ارتقاء تندرنستی». است. این مأموریت بیانگر این است که پایش فعالیتبدنی از یکسو نیازمند انجام برنامه‌ریزی، سیاستگذاری است و از سوی دیگر از طریق مراکز تندرنستی و مشاوره ورزشی به عنوان بازویان اجرایی این نظام، اجرای برنامه‌ها و سیاست‌ها که همانا ارزیابی تندرنستی، ارائه خدمات مشاوره ورزشی و برنامه‌های اصلاحی در راستای توسعه تندرنستی و سلامت جسمانی و ارتقاء بهره‌وری دانشجویان است را دنبال می‌کند.

در راستای تحقق چشم‌انداز و مأموریت نظام جامع پایش فعالیتبدنی، آمادگی جسمانی و حرکتی دانشجویان همواره بر روی پنج ارزش محوری شامل «تندرنستی، نشاط و شادابی، فعالیتبدنی و تناسب اندام، سواد جسمانی، و اشتغال و خودکفایی تأکید می‌شود. به عبارت دیگر، توجه به این ارزش‌ها و حفظ و پاسداری از آنها به عنوان پاشنه آشیل پایش فعالیتبدنی در دانشجویان خواهد بود. در تمامی برنامدها، اقدامات و تصمیم‌گیری‌ها توجه به این ارزش‌ها و توسعه و تقویت آنها می‌باشد محور قرار گیرد. اهداف پایش فعالیتبدنی و آمادگی جسمانی دانشجویان، بیانگر نقاط و نتایجی است که به دنبال تحقق آنها است. در این راستا، حفظ و ارتقاء سطح تندرنستی و بهبود سطح کیفیت زندگی دانشجویان، بررسی و ارزیابی شاخص‌های وابسته به تندرنستی و تعیین سطح توانایی و آمادگی جسمانی دانشجویان، ارائه خدمات نوین مشاوره مرتبط با تندرنستی و آمادگی جسمانی، افزایش بهره‌وری و شور و نشاط در بین دانشجویان، ارتقاء سطح سواد جسمانی و حرکتی دانشجویان و نهادینه‌سازی فرهنگ ورزش و زندگی پرتحرک، برخورداری تمامی دانشجویان از کارنامه جامع تندرنستی به عنوان شش هدف کلان در نظر گرفته شده است و نیل

به آنها برابر با نیل به چشم انداز و مأموریت‌های نظام پایش و موفقیت آن است. در راستای نیل به اهداف نظام جامع پایش فعالیت‌بدنی، آمادگی جسمانی و حرکتی دانشجویان تعداد هفت راهبرد در نظر گرفته شد که در ادامه به شرح و تفسیر آنها پرداخته می‌شود.

توسعه ارزیابی مستمر، نظاممند، جامع و یکسان تندرستی دانشجویان در دانشگاه‌ها: ارزیابی دقیق تندرستی دانشجویان نیازمند برخورداری از دستگاه‌ها و تجهیزات به روز و کارآمد است. گرچه هم‌اکنون اغلب مراکز تندرستی در دانشگاه‌ها دارای حداقل دستگاه‌های مورد نیاز هستند اما این دستگاه‌ها به روز نیست و از دقت بالایی برخوردار نیستند. در نتیجه به عنوان یکی از برنامه‌های اجرایی می‌باشد تجهیز و روزآمدسازی دستگاه‌ها، روش‌ها و تکنیک‌های ارزیابی پایش فعالیت‌بدنی، آمادگی جسمانی و حرکتی را در دستور کار قرار داد. از سوی دیگر، ارزیابی جامع و یکسان نیازمند آمورش و ارائه دانش و توسعه مهارت‌های نیروی انسانی در گیر در ارزیابی تندرستی است. در این راستا تدوین و اجرای بسته جامع آموزشی و مهارتی کارشناسان مراکز تندرستی و ارائه مشاوره ورزشی به عنوان یکی از اقدامات اجرایی خواهد بود.

رسمی‌سازی نهادی، ساختاری، اعتقادی و تثبیت منابع مراکز در نظام مدیریتی و تشکیلات اداری و مالی دانشگاه‌ها: یکی از عمدۀ مشکلات مراکز تندرستی و همچنین در سطحی بالاتر نظام پایش سلامت و تندرستی دانشجویان عدم وجود و تصویب ساختار و تشکیلاتی رسمی و منابعی پایدار و مشخص برای آن است. در این راستا تدوین و تصویب اساس‌نامه مراکز تندرستی و مشاوره ورزشی، رایزنی با سازمان برنامه و بودجه و دانشگاه‌ها جهت اختصاص بودجه مشخص و پایدار و مجوز استخدام نیروی انسانی برای مراکز تندرستی و مشاوره ورزشی و همچنین تصویب ساختار سازمانی مراکز تندرستی و مشاوره ورزشی با لحاظ مناطق دانشگاهی، تعداد دانشجویان تحت پوشش و گستردگی فعالیت‌ها و تعریف و تصویب مشاغل و شرح شغل و شرایط احراز آنها از گامهای اساسی است. تدوین آیین‌نامه شورای راهبردی مراکز تندرستی و مشاوره ورزشی و تشکیل شورا منطبق با آن، تدوین سازوکار و چارچوب داوطلبی در مراکز تندرستی و مشاوره ورزشی و همچنین طراحی استانداردها و الگوی معماری و چیدمان داخلی و فیزیکی مراکز از دیگر اقداماتی است که به توسعه تشکیلات اداری و توسعه نظام مدیریتی آن کمک می‌نماید. ارائه بازخورد و مشاوره، آموزش و فرهنگ‌سازی تندرستی مبتنی بر فناوری روز و در بستر فضایی مجازی: گرچه تاکنون در برخی از دانشگاه‌ها ارزیابی تندرستی در سطح محدودی انجام گرفته است اما یکی از مشکلات آن نبود پیگیری‌ها پس از انجام پایش و همچنین عدم ارائه بازخوردها و برنامه‌های مشاوره‌ای بوده است. همچنین به دلیل تبلیغات و برنامه‌های ترویجی ضعیف، استقبال دانشجویان نیز از این مراکز قابل توجه نبوده است. در این راستا طراحی چارچوب

بازخورد و پیگیری ارزیابی تندرستی دانشجویان، طراحی بسته‌های آموزشی و مشاوره ورزشی برای دانشجویان با رویکر افزایش سواد جسمانی و فرهنگ‌سازی زندگی فعال و همچنین طراحی اپلیکیشن بازخور و مشاوره، آموزش و فرهنگ سازی فعالیت‌بدنی، آمادگی جسمانی و حرکتی دانشجویان می‌تواند راهگشا باشد و به عنوان سه برنامه می‌باشد مورد پیگیری قرار گیرد. عدم استقبال دانشجویان به دلایل مختلف به عنوان یکی از چالش‌های مراکز تندرستی و مشاوره ورزشی بوده است. در این راستا شناسایی و اجرای عوامل انگیزشی و تشویقی دانشجویان به انجام پایش فعالیت‌بدنی، آمادگی جسمانی و حرکتی و همچنین شناسایی مکانیزم‌ها و عوامل تکلیفی جهت انجام پایش فعالیت‌بدنی، آمادگی جسمانی و حرکتی به عنوان دو برنامه و اقدام می‌باشد مورد اجرا قرار گیرد.

توسعه قابلیت‌های پژوهشی، آموزشی و ارائه خدمات به روز و متنوع از طریق ارتباط و تعامل با مراکز مرتبط و معتبر؛ از آن جایی که ارزیابی تندرستی و ارائه مشاوره ورزشی تخصصی و نیازمند بررسی، ارائه دانش و اطلاعات نوین است و از سوی دیگر داده‌های مربوط به دانشگاه‌های مختلف نیازمند بررسی، تحلیل، تجزیع و آسیب‌شناسی در راستای ارائه به نهادهای تصمیم‌گیرنده است؛ در نتیجه توسعه تعامل و ارتباطات با نهادهای پژوهشی و علمی نقش مؤثری در این زمینه خواهد داشت. در این راستا، پژوهشگاه تربیت بدنسازی و علوم ورزشی به عنوان شریک پژوهشی نظام پایش و دانشکده‌های علوم ورزشی به عنوان شرکای اجرایی خواهد بود. در این راستا، طراحی نورم‌ها، تحلیل‌ها، گزارش‌دهی وضعیت تندرستی دانشجویان و انجام آسیب‌شناسی مداوم مراکز در ابعاد مختلف، توسط پژوهشگاه تربیت بدنسازی و علوم ورزشی و انعقاد تفاهم‌نامه همکاری بین تمامی مراکز تندرستی و مشاوره ورزشی با دانشکده‌های علوم ورزشی در دانشگاه‌های مربوطه از الزامات خواهد بود.

نظرارت و ارزیابی مستمر و نظاممند مراکز؛ جهت نظارت دقیق بر عملکرد واحدهای ارزیابی تندرستی و مشاوره ورزشی دانشگاه‌ها طراحی شاخص‌ها و نظام ارزیابی عملکرد مراکز تندرستی و مشاوره ورزشی و مرتبط سازی آن با مکانیزم‌های تخصیص بودجه و انگیزشی و همچنین جهت جبران عملکرد، نیازمند تدوین آیین‌نامه حقوق و دستمزد و حق‌التعليم اختصاصی برای ناظرین، مشاورین، و کارکنان همکار در ارزیابی تندرستی است.

در پژوهش، حاضر، برنامه راهبردی و همچنین برنامه‌های عملیاتی توسعه پایش تندرستی و فعالیت‌بدنی دانشجویان دانشگاه‌های دولتی تدوین گردید. این برنامه، می‌تواند به عنوان یک طرح کلی و چارچوب راهنمای در راستای توسعه تندرستی و فعالیت‌بدنی دانشجویان مورد اجرا قرار گیرد. این پژوهش، کلیات راهبردی و برنامه‌های اقدام در زمینه پایش تندرستی دانشجویان را مشخص نمود. در ادامه مسیر، تحقیقات آتی می‌تواند بر برنامه‌های عملیاتی پیشنهاد شده تکیه نماید. اغلب این برنامه‌ها، نیاز به مطالعه و بررسی‌های علمی دارد.

این مقاله، بخشی از یک طرح پژوهشی است که به سفارش سازمان برنامه و بودجه کشور و توسط پژوهشگاه تربیت‌بدنی و علوم ورزشی انجام گرفته است. نویسنده‌گان بر خود واجب می‌دانند از حمایت‌های این سازمان و پژوهشگاه، معاونت پژوهشی جهاد دانشگاهی، اداره کل تربیت‌بدنی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، مدیران ادارات تربیت بدنی دانشگاه‌ها، و همچنین ناظران اجرایی طرح در دانشگاه‌ها به سبب حمایت بی‌دریغ از اجرای دقیق و زمانبندی شده این طرح و مهیا‌سازی شرایط و هماهنگی‌های لازم جهت گردآوری داده‌های مورد نیاز، قدردانی نمایند.

منابع

1. Abraham, S. (2012). *Strategic Planning: A Practical Guide for Competitive Success*. 2 editions. Melbourne: Emerald Publishing Limited.
2. Administration of Physical Education, Ministry of Science, Research and Technology. (2018). *Resource manual for guidelines for exercise testing and prescription*. (Persian).
3. Ahmadi, Fatemeh Zahra; Mehr Mohammadi, Mahmood; Montazeri, Ali and Wola, Mojin (2016). Teacher Health Literacy, Voice of Teachers and Students. *Modern Educational Thoughts*, 14(1).(Persian)
4. Alvani, S. M. (2016). *Public Management*. Fifty-Fourth Edition. Tehran: Ney Publishing. (Persian).
5. Boyle, J.R., & LaRose, N.R. (2008). Personal beliefs, the environment and college students' exercise and eating behaviors. *American Journal of Health Studies*, 23(4), 195-200.
6. Breivik, G., & Hellevik, O. (2014). More active and less fit: changes in physical activity in the adult Norwegian population from 1985-2011. *Sport in Society*, 17, 157-75.
7. Downward, P., & Rasciute, S. (2014). Exploring the covariates of sport participation for health: an analysis of males and females in England. *Journal of Sports Sciences*, 33(1):1-10.
8. Fridberg, T. (2010). Sport and exercise in Denmark, Scandinavia and Europe. *Sport in Society*, 13, 583-92.
9. Ghafrani, M. (2008) *Designing and Developing a Strategy for the Development of the Heroic and Public Sports of Sistan and Baluchestan Province*. PhD Thesis, university of Tehran. (Persian).
10. Gharakhanlou R, Farzad B, Agha-Alinejad H, Steffen LM, Bayati M. (2012). Anthropometric measures as predictors of cardiovascular disease risk factors in the urban population of Iran. *Arquivos Brasileiros de Cardiologia*, 98(2), 126-35.
11. Goodarzi, M & Honari, H. (2007). Designing and Developing a Comprehensive Sport Wrestling System in Iran. *Journal of Research in Sport Sciences*, 5(14), 33-54. (Persian).

12. Goodarzi, M., Farahani, A and Goodarzi, M. (2013) Design of Student Sports Development Strategy Department of Physical Education of Payam Noor. *Research in university Sport*, 5(291), 117-134. (Persian).
13. Griffith University (2018). Student Wellbeing and Safety Policy. <http://policies.griffith.edu.au/pdf/Student Wellbeing and Safety Policy.pdf>. Retrieved in 2019.
14. Hashemi Siavashani. M (2020). *Developing a Human Resources Strategic Program at the Ministry of Sport and Youth*. Doctoral dissertation on Sport Management. Physical education and sport sciences institute. (Persian).
15. Haycock, D. (2015). *University Students' Sport Participation: The Significance of Sport and Leisure Careers*. A Thesis in University of Chester for the degree of Doctor of Philosophy.
16. Hemmatinejad, M. A. (2008). Strategic Planning of the Rowing Federation and Water Skiing, research project of physical education and sport sciences institute. (Persian).
17. Hosseini, G; Hamidi, M. & Tojjari, F (2012). Strategic Planning of Student Sport in Islamic Azad University. *Sport Management*, 15, 15-33. (Persian).
18. Institute for Research & Planning in Higher Education. (2018). *Statistics of higher education in Iran (a brief) 2017-2018*. <https://irphe.ac.ir/files/Statistic/files/Brochures/2017-2018.pdf>. (Persian).
19. Javadipour, M and Samia Nina, M. (2013). General Sport in Iran and Formulation of Future Vision, Strategy and Plans. *Applied Journal of Sport Management*, 4, 30-21. (Persian).
20. Keating, X. D., Chen, L., Lambdin, D., Harrison Jr., L., & Ramirez, T. (2009). Important health-related fitness knowledge domains for university students. Paper presented at the annual meeting of the American Alliance of Health, Physical Education, Recreation and Dance, Tampa, FL.
21. Khosravi Zadeh, E. (2008). *Study and Design of the Strategic Plan of the National Olympic Committee of the Islamic Republic of Iran*. PhD Thesis, university of Tehran. (Persian).
22. leeds trinity students' union (2014). leeds trinity university sport strategy 2014-2019.<http://www.leedstrinity.ac.uk/Key%20Documents/LTU%20Sport%20Strategy%202014-19.pdf>. Retrieved in 2020.
23. Lunn, P., Kelly, E., & Fitzpatrick, N. (2013). *Keeping them in the game: taking up and dropping out of sport and exercise in Ireland*. Dublin, Ireland: Economic and Social Research Institute.
24. McArthur, L.H., & Raedeke, T.D. (2009). Race and sex differences in college student physical activity correlates. *American Journal of Health Behavior*, 33(1), 80-90.
25. Musa, Taha Hussein., Li. WEI, LI Xiao Shan, PU Yue Pu, and WEI Ping Min (2016). Prevalence of Overweight and Obesity among Students Aged 7-22 Years in Jiangsu Province, China. *Biomed Environ Sci*, 29(10), 697-705.
26. Ramezani, M; Andam, R; Aghaei, A. A. (2014). Designing the Strategic Plan of Shahroud University. *Physical Education Department*, 3(7), 15-40. (Persian).
27. Sparling, P.B. (2003). College physical education: An unrecognized agent of change in combating inactivity-related diseases. *Perspectives in Biology and Medicine*, 46, 579-587.

28. Sport England (2014). Active universities 18-month report. London, United Kingdom: Sport England. <https://www.sportengland.org/media/10171/active-universities-final.pdf>. Retrieved in 2020.
29. Stewart, S., & Mitchell, M. (2003). Instructional variables and student knowledge and conceptions of fitness. *Journal of Teaching in Physical Education*, 22, 533-551.
30. Tisdell, C. A (2001). Sustainable development, gender inequality and human rescore. *International Journal of Agricultural Resources Governance and Ecology*, 1(2), 178-192.
31. Tuyckom, C., & Scheerder, J. (2010). Sport for all? Insight into stratification and compensation mechanisms of sporting activity in the EU-27. *Sport, Education and Society*, 15, 495-513.
32. University of Bristol (2018). University policies and strategies. <http://www.bristol.ac.uk/university/governance/policies/>. Retrieved in 2019.
33. World Health Organization. (2009). *Global Health Risks: Mortality and Burden of Disease Attributable to Selected Major Risks*: World Health Organization.

ارجاع‌دهی

قراخانلو، رضا؛ قربانی، محمدحسین؛ بیاتی، مهدی؛ شمس، امیر. (۱۳۹۹). تدوین برنامه راهبردی پایش تندرستی و فعالیتبدنی دانشجویان کشور. پژوهش در ورزش تربیتی، ۸(۱۹)، ۳۸-۱۷. شناسه دیجیتال: 10.22089/res.2020.8399.1798

Gharakhanlou, R; Ghorbani, M. H; Bayati, M; Shams, A. (2020). Developing a Strategic Plan for Monitoring the Well-Being and Physical Activity of Iranian Students. *Research on Educational Sport*, 8(19): 17-38. (Persian). DOI: 10.22089/res.2020.8399.1798

Developing a Strategic Plan for Monitoring the Well-Being and Physical Activity of Iranian Students

R. Gharakhanlou¹, M. H. Ghorbani², M. Bayati³, A. Shams⁴

1. Professor of Exercise Physiology, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran
(Corresponding Author)
2. Assistant Professor of Sport Management, Sport Sciences Research Institute, Tehran, Iran
3. Assistant Professor of Exercise Physiology, Sport Sciences Research Institute, Tehran, Iran
4. Assistant Professor of Motor Behavior, Sport Sciences Research Institute, Tehran, Iran

Received: 2020/01/25

Accepted: 2020/04/13

Abstract

The purpose of this study was to develop a strategic plan for monitoring the well-being and physical activity of students in Iranian governmental universities. This research is a mixed (qualitative-quantitative) research and has been conducted in the field. The statistical population of the study consisted of all governmental universities throughout the country and all other experts in the field of student sport and student well-being monitoring. Semi-structured interviews with 20 elites were used to collect data in the qualitative section. In the quantitative section, the sample consisted of 39 elites and supervisors of university well-being and sport counseling centers. Open coding and quantitative analysis methods including descriptive statistics (mean and standard deviation) were used to analyze the data. According to the findings, the mission of the student well-being and Physical Activity system is "policy making, planning and implementation of student health monitoring, providing sports counseling and training and improvement programs for well-being development." 'Physical health and quality of life of the country's students and the development of their knowledge and sensitivity to maintaining and promoting well-being' and the vision considered as 'Iranian student: healthy and vitality' and core values including well-being, vitality' Physical activity, fitness, employment and self-sufficiency were considered. In addition, 20 weaknesses, 11 strengths, 12 threats and 15 opportunities were identified. Six major objectives were formulated and five strategies and 21 operational plans were designed to achieve these goals. The program derived from this research can be implemented as an outline and guide framework for the development of the well-being and fitness of Iranian students.

Keywords: Strategic Plan, Student, Well-Being, Physical Activity, Monitoring

1. Email: ghara_re@modares.ac.ir
2. Email: ghorbani.moho@gmail.com
3. Email: m.bayati@ssrc.ac.ir
4. Email: amirshams85@gmail.com